

prostředků. Napsal o tom: „V umění jest zločinno jíti nad prostředky, jichž při něm užíváme; plocha, která má býti pokryta, má býti vždy v pravém poměru k prostředkům, jichž užíváme k jejímu vyplnění.“ Poněvadž prostředky leptu jsou co nejjemnější, mají se jimi pokrývat jen malé plochy. „Všecky pokusy, přestoupiti uložené meze, jsou skrz naskrz neumělecké a odhalují chudobu užitých prostředků, místo aby nás s ní smířily, poněvadž jí vyžaduje umění ve svém zjemnění. Veliká plotna je tedy urážkou — podnikání jí neslušným výkladem určení a nevědomosti — dovršení jí triumfem nemyslivé opravdovosti a nekontrolované energie.“ Zde lze viděti, jak úžasně bezpečný a neomylný byl vkus Whistlerův a jak tato málo kultivovaná a obyčejně u většiny lidí jen záporná vlastnost stupňuje se u něho v *kladnou sílu a ctlost* a tvoří jeden z elementů jeho genia.

Znameníť jest také následující kapitola: *litografie*. Jeden z autorů, pan Way, jest sám znamenitým litografem a pracoval mnohá léta v intimitě s Whistlerem, i jest nad jiné kompetentní vyložiti práci Whistlerovu v tomto mladém mediu. Whistler neměl skoro uměleckých předchůdců na tomto poli a jeho zásluhou jest, že ukázal, jak praví p. Way, *všecky možnosti litografie* a vynesl ji na vrchol, o němž se předtím nikomu nesenilo.

Na litografii upozornil Way sám první Whistlera r. 1878 a litografie stala se záhy Whistlerovi prostředkem, jímž se mohl vyjádřiti „způsobem nejvíce přímým buď s krajní delikátností, nebo s velikou silou“.

Osmá kapitola přehlíží *Whistlerovo dílo pastelové, akvarelové a dekorační*. Ve všech těchto polích podal Whistler zjevení nových možností, díla kouzelné krásy a síly. Pastelem podal zejména r. 1879 některé pohledy z Benátek, a autoři dobře charakterisují rozdíl více Whistlerovy od více Canalettovy a Turnerovy, kteří pracovali na týchž sujetech. Whistler byl také originelní a delikátní dekoratér vzácného vkusu, a autoři věnují větší pozornost zejména jeho interiéru t. zv. Peacockroom (Pavímu pokoji) v domě přítele jeho Leylanda, majetníka krásné galerie moderního anglického umění, děl Rossettiho, Millaise, Burne Jonesa i Whistlera. Na konci kapitoly věnují autoři několik slov i ráámům Whistlerovým. Jest přirozeno, že umělec, jemuž obraz byl předem dokonalým dekoračním kusem stěny, byl i v tomto směru nejvyšš choulostivý a kreslival si sám rámy vzácného vkusu.

Poslední kapitola jest nadepsána *Whistler jako spisovatel* a zmiňuje se o polemických článcích a uměleckých studiích Whistlerových. „Od přírody zápasník,“ praví autoři, „Whistler byl rozlícen k zufivosti nevědomosti a tuposti, která ho obviňovala, že nedokončuje svých obrazů, že se pokouší klamati obecnost, z výstřednosti a afektace, ano i z vulgárnosti.“ — A tak vznikla řada odpovědí a úvah nejen hrajících duchem a svítících vtipem, nýbrž i hlubokého pohledu v samy základy umění a sám proces tvorby. Jednu z nich, přednášku „Ten o'clock“ („V deset hodin večer“ — nazvána tak od nezvyklé hodiny, kdy byla konána), přinesli jsme v prvních dvou číslech letošního ročníku.

Přítomná kniha, jak viděti, dovede znamenitě uvěsti ve studium Whistlera, zvláště technické stránky jeho díla. Není však a nechce ani býti kritickou prací, podávající poslední *estetickou a psychologickou synthesu* vysoké figury Whistlerovy. V té příčině malá studie Camilla Mauclaira, kterou jsme přinesli v druhém čísle „Volných směrů“, podává nekonečně víc, totiž celý a hotový plán a skizzu takové

poslední psychické synthesy. O Whistlerovi připravují ostatně obšírné monografie Angličan *Pennell* a Francouz *Théodore Duret*; snad tam řeknou, co se neřeklo v této práci.

Knihá přináší řadu ne právě nejzdařilejších reprodukcí dle děl Whistlerových. Po prvé reprodukuje se tu Whistlerův portrét francouzského jeho přítele, uměleckého kritika *Théodora Dureta*. Jemný a bohatý tento autor stojí celou figurou v černých salonních šatech na pozadí růžové záclony; v pravé ruce má klobouk, přes levou má přehozeno růžové dámské domino a drží v ní vějíř. Je mnoho vzácného kouzla a distinkce v tomto portrétu.

Richard Muther:

Die belgische Malerei im neunzehnten Jahrhundert

„Belgické malířství“ jest třetím členem v řadě nových historických studií Mutherových o evropském malířství v devatenáctém věku: předcházelo mu malířství francouzské a anglické, o němž přinesly „Volné směry“ v minulém ročníku kritické ocenění. Vytkl jsem tehdy [viz zde str. 119], v čem vidím cenu Mutherových děl a v čem speciálně liší se tato serie studií od staršího, souborného trojdílného díla Mutherova, „*Dějiny malířství v XIX. věku*“.

Nová kniha ukazuje, že Muther zaujal se v první řadě sledováním vývojové logiky, kterou jest nesena historie malířství. Byl-li ve svém souborném díle nakloněn vykládati rozvoj umění velmi často z momentů vnějších, kulturně historických a sociálních, jest nyní patrna snaha obmeziti jich působení a klásti těžiště do vnitřního rytmu akce a reakce, do řešení problémů formových a technických. Mám-li říci pravdu, jest mně tato nová metoda daleko sympatičtější, poněvadž jest přesnější a vybíravější. Odpadá nyní ono násilné často a jindy poněkud titěrné analogisování, ono libovolné „dělání nálady“, které mně rušilo dosti často počitek z jeho velikého díla souborného. A současně i styl Mutherův zhutněl jaksi, nabyl více jádra: pracuje vnitřnějšími silami slova a věty a jest proto distinguovanější než býval dřívě.